

ชื่อวิทยานิพนธ์ วิทยานการที่มาของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ผู้วิจัย นายไวยุทธ์ อมรเวช รหัสนักศึกษา 2488002847 **ปริญญา** รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน (2) รองศาสตราจารย์ฐปนรุต พรหมอินทร์

ปีการศึกษา 2554

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วิทยานการ ที่มา ข้อดีและข้อจำกัดของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งมีอยู่ 4 รูปแบบหลัก คือ (1) การเลือกตั้งโดยทางอ้อม (2) การแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ (3) การเลือกตั้งโดยตรง (4) การเลือกตั้งโดยตรงและการสรรหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 2 คน และสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 5 คน รวม 7 คน และการวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) สมาชิกวุฒิสภา (พวุฒิสภา) ที่มาจากการเลือกตั้งโดยทางอ้อม มีวิวัฒนาการที่มาจากการใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2475 มาเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2489 เพื่อให้เป็นรูปแบบสภาคู่ ข้อดีคือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ที่มาเป็นตัวแทนของประชาชนเป็นผู้เลือก ข้อจำกัด กิ่งหนึ่งของ ส.ส. ที่เลือกเป็นฝ่ายที่มีอำนาจทางการเมืองเดิมเสนอแต่งตั้งไว้ (2) สมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ที่มาจากการแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ มีวิวัฒนาการและที่มา แบ่งออกได้ คือ 2.1) คณะรัฐประหารประกาศใช้รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2490 กำหนดให้รัฐสภาเป็นแบบสภาคู่ ส.ว. มีที่มาจากพระมหากษัตริย์ทรงเลือกตั้ง 2.2) การใช้รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2490 มาเป็นรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2492 ส.ว. มีที่มาจากพระมหากษัตริย์ทรงเลือกและแต่งตั้ง และ 2.3) จากการทำรัฐประหาร พ.ศ. 2502 ต่อมาจึงได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2511 ขึ้นแทน 2.4) จากการเดินขบวนของประชาชน เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 จนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง จึงได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ และประกาศใช้รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2517 2.5) จากการทำรัฐประหาร พ.ศ. 2520 ต่อมาจึงได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2521 2.6) จากการทำรัฐประหาร พ.ศ. 2534 ต่อมาจึงได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2534 ดังกล่าว ส.ว. มีที่มาจากพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง ส่วนธรรมเนียมการปฏิบัติเพื่อให้พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งบุคคลเป็น ส.ว. คือการเสนอรายชื่อจากฝ่ายรัฐบาล โดยมีนัยเกี่ยวกับการวางฐานอำนาจทางการเมือง ข้อดี สามารถเลือกแต่งตั้งจากบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในกิจการต่าง ๆ ได้ ข้อจำกัด อาจจะได้บุคคลที่ใกล้ชิดกับผู้มีอำนาจในฝ่ายรัฐบาล (3) ส.ว. ที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรง มีวิวัฒนาการที่มาจาก การตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (ส.ส.ร.) ยกร่างและประกาศใช้รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2540 เพื่อให้ ส.ว. เป็นผู้แทนปวงชนชาวไทยอย่างแท้จริง ข้อดี มีความชอบธรรมสูงในการเป็นตัวแทนของประชาชน ข้อจำกัด บางส่วนอาจได้บุคคลที่เป็นฝักฝ่ายทางการเมือง (4) ส.ว. ที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงและการสรรหา มีวิวัฒนาการที่มาจาก การทำรัฐประหาร พ.ศ. 2549 และการตั้ง ส.ส.ร. ยกร่างและประกาศใช้รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2550 เพื่อให้ ส.ว. มีที่มาจาก การเลือกตั้งของประชาชนโดยตรงและมีที่มาจากคณะกรรมการสรรหา ข้อดี ส.ว. ที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนนั้น มีความชอบธรรมสูงในทางการเมือง ส่วน ส.ว. ที่มาจากการสรรหา นั้น มีที่มาจากสาขาอาชีพของประชาชน ข้อจำกัด ส.ว. ที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงนั้น บางส่วนอาจมีฝักฝ่ายทางการเมือง ส่วน ส.ว. ที่มาจากการสรรหา นั้น มีที่มาจาก การคัดเลือกของคณะกรรมการสรรหาที่ไม่ได้เป็นตัวแทนของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย

คำสำคัญ วิทยานการ ที่มา สมาชิกวุฒิสภา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

Thesis title: Evolution of the Method of Selection of Members of the Senate under the Constitutions of the Kingdom of Thailand

Researcher: Mr. Vaithoon Amornvech; **ID:** 2488002847; **Degree:** Master of Political Science (Politics and Government); **Thesis advisors:** (1) Vivat Iampriwan, Associate Professor; (2) Thapanat Prom-in, Associate Professor; **Academic year:** 2011

Abstract

The objectives of this research were to study the evolution, origins, advantages, and limitations of 4 major methods of selection of senators under different constitutions of the Kingdom of Thailand: (1) indirect election; (2) royal appointment; (3) direct election; and (4) direct election and recruitment.

This was a qualitative research. The sample population consisted of 2 qualified experts and 5 members of the constitutional assembly, along with related documents. Data were collected using interview forms and analyzed descriptively.

The results showed that (1) The method of indirect election of members of the Senate (then called the Preutsapa) evolved when the 1932 constitution was replaced by the 1946 constitution, which adopted a two-house legislative system. The advantage of this method was that the senators were chosen by the members of Parliament (MPs), who were the directly elected representatives of the people. The limitation was that more than half of the MPs were appointed by the group that previously held political power. (2) There were 6 times when senators were royally appointed: 2.1) under the 1947 constitution, which was promulgated following a coup d'état; 2.2) under the 1949 constitution, which was a modified form of the 1947 constitution; 2.3) under the 1968 constitution, which came into effect following another coup d'état in 1959; 2.4) under the 1974 constitution, which was written by a constitutional assembly following the change in government as a result of public protests on 14 October 1973; 2.5) under the 1978 constitution, which came into effect following another coup d'état in 1977; and 2.6) under the 1991 constitution, which came into effect following another coup d'état in 1991. In practice, with this method the government nominates the candidates for the Senate to be appointed by His Majesty the King. The senators tend to provide a political power base for the government. The advantage of this method is that it is possible to select experts who are knowledgeable in specific fields to work as senators. The limitation is that the senators might be close to powerful people in the government. (3) The method of selecting senators by direct election evolved from the 1997 constitution, which was written by a constitutional assembly with the intent of making senators true representatives of the people. The advantage is that the senators had greater legitimacy. The limitation is that some of the senators might be partisan. (4) The method of selecting senators by direct election and recruitment came from the 2007 constitution, which was written by a constitutional assembly following another coup d'état in 2006, and was intended to provide both senators elected directly by the people and some appointed by a recruitment committee. The advantage is that the senators elected by the people are politically legitimate and those that are recruited represent certain professions. The limitations are that the directly elected senators may be partisan and the recruited senators are not true representatives of the people.

Keywords: evolution, Senator, Senate, constitution of the Kingdom of Thailand